

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Reletulkkaus maahanmuuttajakuurolle

Viittomakielentulkkien ajatuksia ja kokemuksia reletulkkauksen
toimivuudesta maahanmuuttajakuurolle tulkatessa

Anni Kokkonen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

04 / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Anni Kokkonen	Sivumäärä 33 ja 4 liitesivua
Työn nimi Reletulkkaus maahanmuuttajakuurolle – Tulkkien ajatuksia ja kokemuksia reletulkkauksen toimivuudesta maahanmuuttajakuurolle tulkatessa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna-Kaisa Turja	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja VIPARO – Viittomakieliset Palvelut Aro, Markus Aro.	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää viittomakielentulkkiensa ajatuksia ja kokemuksia reletulkkauksen toimivuudesta, kun kyseessä on tulkkaus maahanmuuttajakuurolle. Halusin työlläni selvittää reletulkkauksen hyödyllisyyttä tällaisissa tilanteissa sekä tarkastella eroja ja yhtäläisyyksiä tulkkiensa kokemuksissa riippuen heidän äidinkielestään. Valitsin näkökulmaksi viittomakielentulkkiensa näkökulman, sillä resurssit eivät riittäneet tutkimaan tulkkiensa sekä asiakkaiden kokemuksia reletulkkauksesta.</p> <p>Ensimmäisellä tutkimuskysymykselläni halusin selvittää, kokevatko viittomakielien tulkit reletulkkauksen hyödyllisenä tulkkausmuotona maahanmuuttajakuurolle tulkatessa. Toisella tutkimuskysymykselläni pyrin kartoittamaan millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä äidinkieleltään viittomakielisillä ja suomenkielisillä tulkeilla oli kokemuksissaan reletulkkauksen toimivuudesta. Näihin kysymyksiin etsin vastauksia ja perusteluita teemahaastattelun avulla. Työstäni voi hyötyä työni tilaaja VIPARO sekä muu tulkkausala.</p> <p>Toteutin teemahaastattelut kolmelle viittomakielentulkille helmi-maaliskuussa 2013. Kaksi haastateltavistani oli äidinkieleltään suomenkielisiä ja yksi viittomakielinen. Toteutin haastattelut etähaastatteluina puhelimen ja Skype:n avulla. Haastatteluiden kesto vaihteli 45 minuutista 90 minuuttiin. Haastatteluista sain tutkimukseni aineiston.</p> <p>Aineiston perusteella pystyin vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Kokemusten perusteella viittomakielentulkit kokivat reletulkkauksen hyödylliseksi, etenkin jos asiakas ei vielä täysin hallitse suomalaista viittomakielitä. Suomenkieliset tulkit kokivat viittomakielisen tulkin työparinaan tarpeelliseksi tällaisissa tilanteissa. Myös asiakkaiden puolelta oli tullut positiivista palautetta viittomakielisen tulkin läsnäolosta. Tulkkiensa kokemuksissa eroina oli reletulkkauksen määrä työntoissa. Viittomakielisiä tulkkeja on Suomessa vähän, joten viittomakielisen tulkin reletulkkausmäärä on oletettavasti suurempi kuin suomenkielisten tulkkiensa. Yhtäläisyyksiä kokemuksissa löytyi tulkin roolin mukauttamisessa, kansainvälisen viittomisen variaatioissa sekä asiakasryhmän heterogeenisuudessa eli epäyhtenäisyydessä. Tulkit kokivat joissain tilanteissa mukauttavansa tulkin rooliaan joustavammaksi. Kansainvälisen viittomisen variaatiot eli vaihtelevuudet tulivat esille haastatteluissa, joista nousi esiin kaksi variaatiota. Kuurojen maailmanliiton määrittelemät viittomat sekä viittominen, joka perustuu viittomakielien kielioppiin ja visuaalisuuteen enemmän kuin tiettyyn viittomistoon. Asiakasryhmien erilaisuudesta tulkit nostivat esiin esimerkiksi kulttuurierot, joita he olivat tulkkaus tilanteissaan kohdanneet.</p> <p>Pyrin tuomaan työssäni esille tämän hetkisen tilanteen reletulkkauksesta maahanmuuttajakuurolle sekä sen hyödynnettävyydestä. Haluan myös työlläni jakaa tietoa reletulkkauksesta, maahanmuuttajakuuroista sekä kansainvälisestä viittomisesta.</p>	
Asiasanat kuurot, maahanmuuttajat, viittomakieli, tulkit, tulkkaus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
The Degree Programme in Sign Language Interpretation

ABSTRACT

Author Anni Kokkonen	Number of Pages 33 and 4 attachment pages
Title Relay interpreting to a deaf immigrant – Sign Language interpreters thoughts and experiences about relay interpreting and it's functionality when interpreted to a deaf immigrant	
Supervisor(s) Hanna-Kaisa Turja	
Subscriber and/or Mentor VIPARO – Viittomakieliset Palvelut Aro, Markus Aro	
Abstract <p>The goal of my thesis was to find out Sign Language interpreters thoughts and experiences about relay interpreting functionality when interpreted to a deaf immigrant. I wanted to find out is relay interpreting a useful way to interpret and I also wanted to find out differences and similarities in interpreters experiences depending on their mother language. My point of a view was Sign Language interpreters because my resources were limited and I was not able to find out interpreters and clients experiences about relay interpreting.</p> <p>With the help of my first research question, I wanted to know if the Sign Language interpreters find it a useful way to interpret to a deaf immigrant by using the relay interpreting. With my second research question, I tried to search for differences and similarities in their experiences about relay interpreting functionality depending whether their mother language was Finnish or Sign language. To these two research question I tried to find answers and reasoning with the help of my interview. I hope that my thesis is useful to my thesis's subscriber VIPARO and also to the rest of the professional field of interpreting.</p> <p>I interviewed three Sign Language interpreters in February and March in 2013. Two of them were native speakers of Finnish and one of them was native user of Finnish Sign Language. I made interviews by telephone and Skype. Interviews last from 45 minutes to 90 minutes.</p> <p>I answered to my research questions based on my interview responds. Sign Language interpreters felt relay interpreting as useful, especially if the client was not yet Finnish Sign Language user. Native speakers of Finnish felt that it is needed to be a native user of Finnish Sign Language as their co-worker. Also the clients have given positive feedback if there was an interpreter who was a native user of Finnish Sign Language. There were differences how often interpreters relay interpreted. There are not many interpreters who are native users of Finnish Sign Language, so they do relay interpreting more often than interpreters who are native speakers of Finnish. I found similarities from their experiences in interpreter's role changes, International Signing and differences among deaf immigrants using interpretation. The interpreters felt that some cases they might change their role more flexible. Two different ways to sign international came up in the interviews. The World Federation of the Deaf (WFD) has defined certain signs and signing which is more based on Sign Language grammar and visualization than certain signs. The interpreters noticed that there were differences among deaf immigrants and the differences appeared to be for example in differences within cultures. The cultural differences were something that the interpreters had experienced during their interpretation.</p> <p>I hope that my thesis will provide knowledge about situation of relay interpreting to a deaf immigrant and its usefulness. I also wish my thesis will provide information about relay interpreting, the deaf immigrants and International Signing.</p>	
Keywords Deaf, immigrants, Sign Language, interpreters, interpretation	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MAAHANMUUTTAJAKUUROT SUOMESSA	7
2.1 Maahanmuuttajakuurojen kielelliset vaatimukset	7
2.2 Maahanmuuttajakuurot tulkkauksen palvelun asiakasryhmänä	9
3 VIITTOMAKIELENTULKKIEN KOULUTUS JA TYÖKIELET	10
3.1 Tulkki koulutus ja kompetenssit	11
3.2 Tulkin työkielet	12
3.3 Kansainvälinen viittominen	13
4 RELETULKKAUS TULKKAUSMENETELMÄNÄ	15
4.1 Reletulkaus viittomakielellä	16
4.2 Reletulkaus maahanmuuttajakuurolle	17
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
5.1 Tutkimusmenetelmä	19
5.2 Tutkimuskysymykset	20
5.3 Tutkimusaineisto	20
6 TULOSTEN ESITTELY JA ANALYSOINTI	22
6.1 Haastateltavien esittely	22
6.2 Tulkki kkokemukset reletulkkauksesta	24
6.3 Kokemusten erot ja yhtäläisyydet	26
7 POHDINTA	28
LÄHTEET	30
LIITTEET	34

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni nimi on Reletulkkaus maahanmuuttajakuurolle – tulkkien kokemuksia ja ajatuksia reletulkkauksen toimivuudesta. Työn tilaaja on tulkkauspalvelun tuottaja VIPARO – Viittomakieliset Palvelut Aro ja työelämäohjaajanani toimii VIPAROn toimitusjohtaja Markus Aro. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää tulkkien ajatuksia ja kokemuksia reletulkkauksen toimivuudesta maahanmuuttajakuuroille tulkatessa. Tätä aihetta ei ole aiemmin tutkittu ja siksi koen aiheen mielenkiintoiseksi sekä hyödylliseksi niin tilaajani kuin tulkkausalan kannalta. Näkökulmana tutkielmassani on viittomakielentulkkien näkökulma.

Maahanmuuttajakuurot ovat alkaneet viime vuosina herättää kiinnostusta ja aiheesta on tehty pro gradu-tutkielmat ”Kuuro maahanmuuttaja suomalaisessa yhteiskunnassa” (Kippo 2010), sekä ”MÄ OON MUKANA IHAN KAIKESSA – maahanmuuttajakuurojen kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan (Laine, 2006.) Aiheesta on tehty edellisvuosina opinnäytetöitä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (HUMAK) sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa (DIAK). Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija Jenni Vauhkonen (2011) on opinnäytetyössään tarkastellut tulkkivälitystä maahanmuuttajakuuroille ja Milla Kiiski sekä Minna Turunen (2011) ovat tehneet toiminnallisen opinnäytetyön, jonka tuloksena on saatu itseopiskelumateriaalia viittomakielen tulkeille liittyen maahanmuuttajakuuroihin. Vuonna 2012 Suvi Sipronen on selvittänyt tulkkien sekä maahanmuuttajakuurojen ajatuksia tulkatuista tilanteista. Raisa Salminen (2009) Diakonia-ammattikorkeakoulusta on tehnyt opinnäytetyön maahanmuuttajakuurojen taustan vaikutuksesta uuden kielen oppimisessa.

Kiinnostukseni maahanmuuttajakuuroja kohtaan heräsi jo opintoihin liittyvän harjoittelun aikana, jonka suoritin Kuurojen Kansanopistossa Helsingissä, maahanmuuttajalinjalla. Kiinnostus ei ole opintojen edetessä laantunut ja siksi halusin suunnata opinnäytetyöni tähän ajankohtaiseen ja kasvavaan vähemmistöryhmään. Voin hyödyntää tulevaisuudessa opinnäytetyöni kautta saamiani tietoja ja taitoja. Työni on hyödyksi itseni lisäksi myös tilaajalleni VIPAROLLE. Työstäni saa arvokasta kokemuseräistä tietoa reletulkkauksesta, jota myös muut tulkit voivat hyödyntää reletulkausta teh-

dessään. Opinnäytetyölläni toivon tekeväni reletulkkausta hieman tunnetummaksi, jolloin sekä koko tulkkausala että maahanmuuttajakuurot hyötyvät työstäni.

Tavoitteenani on saada viittomakielentulkkiensa kokemusten ja ajatusten kautta kuva siitä, onko maahanmuuttajakuuroille hyötyä reletulkkauksesta. Haluan myös selvittää, kokevatko tulkit sen hyväksi tulkkaustavaksi tulkkaus sujuvuuden kannalta. Tutkimuskysymykseni ovat ”Kokevatko viittomakielentulkkit reletulkkauksen hyödyllisenä tulkkausmuotona maahanmuuttajakuuroille tulkatessa?” sekä ”Millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä äidinkieleltään viittomakielisillä ja suomenkielisillä tulkeilla on kokemuksissaan reletulkkauksen toimivuudesta?”.

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmä on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Haastattelin kolmea Etelä-Suomessa työskentelevää viittomakielentulkkiä helmi-maaliskuussa 2013. Kaksi haastateltavista tulkeista on äidinkieleltään suomenkielisiä ja yksi viittomakielinen. Toteutin haastattelut etähaastatteluna puhelimen ja Skype:n välityksellä.

Tietoperustassa kerron maahanmuuttajakuuroista yleisesti sekä millainen asiakasryhmä he ovat tulkkipalvelun näkökulmasta. Kerron myös reletulkkauksesta yleisellä tasolla sekä reletulkkauksesta yhdistettynä viittomakieleen ja maahanmuuttajakuuroihin. Molemmat aiheet ovat melko tuoreita, eikä niistä löydy paljoa tutkimustietoa. Kirjallisuuden lisänä hyödynnän Jenni Vauhkosen (2011) opinnäytetyötä. Käsitellessäni reletulkkausta, nojaudun konferenssitulkkaus kirjallisuuteen, jossa reletulkaus on yleisempää.

Opinnäytetyöni tietoperustassa käytän termiä ”kuuro tulkki”, mukailen lähdekirjallisuudessa käytettyä termiä. Aineiston analysoimisessa käytän termejä ”suomenkielinen” ja ”viittomakielinen” tulkki pohjautuen heidän äidinkieleensä, koska toisessa tutkimuskysymyksessäni haastateltavien kokemuksia vertaillaan heidän äidinkielensä perusteella. Haastateltavat itse käyttivät termiä ”kuuro tulkki” viittomakielisen tulkin sijaan. Näillä termeillä on kuitenkin opinnäytetyössäni sama merkitys.

2 MAAHANMUUTTAJAKUUROT SUOMESSA

Termillä maahanmuuttaja tarkoitetaan maasta toiseen muuttanutta henkilöä. Muuton syynä voi olla pakolaisuus, siirtolaisuus, paluumuutto tai turvapaikanhakeminen. Lyhennettä ”mamu” ei enää suositella käytettäväksi maahanmuuttajista puhuttaessa. (Pollari & Koppinen 2000, 170.) Kun maahanmuuttaja on kuuro, käytetään termiä maahanmuuttajakuuro.

Jokaisella maahanmuuttajalla on oma kulttuuri- ja kielitaustansa. Kansallisuuksia on monia ja täten maahanmuuttajien ryhmä ei ole täysin homogeeninen eli yhtenäinen. Heille yhteinen asia voi usein olla vain heidän maahanmuuttonsa Suomeen, joka on kuitenkin jokaisella yksilöllinen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus THL 2012.) Viittomakielentulkit kohtaavat työssään juuri näitä asiakkaita, joiden kulttuuri- ja kielitaustat vaihtelevat. Näin ollen tulkit kohtaavat tulkkaustilanteissa myös paljon erilaisia kulttuureita, mutta he eivät voi oletetusti kaikkia niitä hallita. Tulkin tulisi kuitenkin tunnistaa tilanteita, joissa kulttuurierot vaikuttavat tulkkaustilanteeseen koulutuksesta saamiensa taitojen perusteella, joista kerron luvussa 3.1 enemmän.

Vuonna 2011 Suomeen muutti ulkomailta 29 500 henkilöä, joka on suurin määrä pitkään aikoihin (Tilastokeskus 2012). Voimme olettaa, että vuosittainen maahanmuuttajien määrän kasvu lisää myös kuurojen osuutta maahanmuuttajaväestössä. Viimeisin laskennallinen tieto on vuodelta 2010, jolloin Kuurojen Liiton mukaan Suomessa asuu noin 120 kuuroa maahanmuuttajaa 20 eri maasta. Suurin osa heistä on Venäjältä. (Kuurojen Liitto 2010, 21.)

2.1 Maahanmuuttajakuurojen kielelliset vaatimukset

Tulkkauspalvelu on turvattu Suomen laissa. Suomessa asuva henkilö, jolla on kuulotai kuulonäkövamma, on oikeutettu saamaan tulkkausta asiointiin, opiskeluun, työsäkäyntiin sekä harrastus- ja virkistystoimintaan. (Finlex 2010.) Myös maahanmuutta-

jilla on tasavertainen oikeus tulkkauspalvelu käyttöön. Tulkkauspalvelun saaminen edellyttää jonkin kommunikaatiokeinoon, kuten esimerkiksi viittomakielen, käyttöä. Palvelu on heille maksutonta. (Kansaneläkelaitos 2012; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2011, 38.) Voi olla, että Suomeen muuttaneella henkilöllä ei ole lainkaan kokemusta tulkkauspalvelusta, sillä tulkkauspalveluiden järjestäminen vaihtelee eri maiden välillä.

Vuonna 2012 eduskunnassa hyväksyttiin lakimuutos, jossa kuurot Suomen kansalaisuutta hakevat henkilöt asetettiin tasavertaiseen asemaan heidän kielellisissä vaatimuksissaan. Lakimuutoksen jälkeen kuuron kansalaisuuden hakijan tulee hallita vain suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli. Ennen lakimuutosta kuurot Suomen kansalaisuuden hakijat olivat epätasa-arvoisessa asemassa muihin kansalaisuutta hakeviin nähden, sillä kuuroilta maahanmuuttajilta vaadittiin suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen taidon lisäksi myös kirjoitetun suomen tai ruotsin kielen osaamista. Kuurot joutuivat opettelemaan kaksi kieltä kansalaisuuden saamiseksi kun taas muut maahanmuuttajat opiskelevat vain yhden kielen. Kuten myös aiemmin, myös jatkossa viittomakielen taidon hallitsemisen arvioi Kuurojen Liiton työntekijä. (Yle 2012; Jokinen 2010.)

Jotta maahanmuuttajakuuro voi käyttää tulkkipalvelua, tulee hänen osata suomalais- tai suomenruotsalaista viittomakieltä, sillä tulkkaus Suomessa tapahtuu näillä kielillä. Erikoisjärjestelyillä tulkkausta voidaan tehdä myös muilla kuin Suomessa käytettävillä viittomakielillä. (Jokinen 2010.) Kielen oppiminen voi kuitenkin viedä aikaa riippuen henkilön kielitaustasta. Henkilöt, jotka osaavat ennestään jonkin maan viittomakielen, on helpompi omaksua suomalainen viittomakieli. (Hannola 2010, 15.) Rele-tulkkaus on yksi tulkkaustilanne, jossa on erikoisjärjestely, josta kerron luvussa neljä lisää.

Vuonna 2011 Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla Helsingissä opiskeli 40 opiskelijaa, joiden taustat vaihtelevat korkeasti koulutetuista henkilöistä täysin kielettömiin henkilöihin (Kuurojen Liitto 2011). Kuurojen kansanopisto tarjoaa maahanmuuttajille suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen opetusta sekä tutustumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin (Hannola 2010, 15). Koulutuksessa on kuitenkin huomattu, että vuoden kestävä linja on liian lyhyt näiden kolmen asian opiske-

luun ja omaksumiseen. Usein opiskelijat jatkavat linjalla vielä vuoden tai kaksi. (Kuu-rojen Liitto 2011.)

Kun kyseessä on henkilö, jonka kielitaito ei ole vielä tarpeeksi riittävä, tulee tulkin miettiä erilaisia ratkaisuja mahdolliseen tilanteeseen, jossa osapuolet eivät ymmärrä toisiaan. Ääritilanteissa tulkki voi käyttää apunaan asioiden ja esineiden osoittelua ja niiden avulla havainnollistamista sekä kuvia. Joskus on myös käytettävä pantomii-mia, tai ilmeitä ja eleitä, jotka jokainen ymmärtää kielestä riippumatta. (Neumann-Solow 2000, 99–100.) Tämä ei kuitenkaan ole ideaali tulkkaustapa, sillä tulkkaus kärsii huomattavasti yhteisen kielen puutteesta eikä kaikilla tulkeilla ole taitoa siihen.

2.2 Maahanmuuttajakuurot tulkkauspalvelun asiakasryhmänä

Maahanmuuttajakuurot muodostavat erillisen tulkkauspalvelun asiakasryhmän. Voi olla, että koko tulkkauspalvelu on maahanmuuttajalle uusi ja vieras asia Suomeen muuttaessa. Välttämättä kotimaassa heillä ei ole ollut lainkaan tulkkeja. Kuurojen kansanopistossa opiskelijoille kerrotaan tulkkauspalvelusta ja opetellaan tulkin käyttöä erilaisten harjoitusten kautta. Tulkin käyttö omaksutaan yksilöllisesti opiskelijan taustasta riippuen. (Hannola 2010, 15.) Tulkinkäytön kokemattomuus voi näkyä tulkkaustilanteessa ja tulkin rooli voi olla epäselvää. Tilanteessa on tuotava esille tulkin rooli tulkkina eikä sekoittaa ammattirooleja esimerkiksi avustajaan (Suomen viittoma-kielen tulkit ry 2013).

Jenni Vauhkonen Humanistisesta ammattikorkeakoulusta (2010) on selvittänyt opin-näytetyössään tulkki välitystä maahanmuuttajakuurolle. Hänen tekemänsä kyselyn perusteella yleisimmin maahanmuuttaja tilaa itse tulkkinsa tai joku viranomainen te-kee sen hänen puolestaan. Joskus myös kuurojen kuntoutussihteerit tai opettajat on apuna tilauksen tekemisessä. Tilausta vastaanotettaessa välityskeskuksesta tie-dusteltiin myös tilaajan kielitaitoa. (Vauhkonen 31-34.) Voimme huomata, että välitys pyrkii löytämään kielitaidollisesti sopivan tulkin tulkkaustilanteisiin. Vauhkonen mu-kaan tulkki välitys on usein suostuvainen tekemään maahanmuuttajakuurolle tulkki-ringin, jolloin tietyt tulkit tulkkaavat kyseistä asiakasta eikä tulkki joka kerralla ole uusi.

(Vauhkonen 2010, 31–34.) Muita tutkimuksia tai selvityksiä ei välityksen ja maahanmuuttajakuurojen suhteen ole tehty.

Vauhkonen opinnäytetyössään on selvitetty, että palveluntuottajat eli tulkkirytykset tekevät yrityksen sisäisiä siirtoja jopa 45 % maahanmuuttaja-asiakkaiden tilauksista tilauksen saatuaan. Asiakas pyritään siirtämään sellaiselle tulkille jolla on kokemusta sekä vahva visuaalisuus työssään ja kielessään. Välitys pyrkii kilpailujärjestyksen lisäksi huomioimaan myös muut erityisosaamiset, kuten esimerkiksi kansainvälisen viittomisen sekä puhuttujen kielten osaamisen. (Vauhkonen 2010, 34–38.) Kansainvälisen viittomisen taito korostuu maahanmuuttajakuuroille tulkkauksessa.

Tarkkoja tilastoja maahanmuuttajakuurojen tulkkitalauksista ei ole, sillä niitä ei tilastoida erilleen muista tulkkitalauksista. Kuitenkin Vauhkonen (2010) tekemän opinnäytetyön mukaan maahanmuuttajakuurojen tulkkitalauksia tulee yleisimmin palveluntuottajille eli tulkkirytyksille noin 1-40 kappaletta kuukaudessa toiminta-alueesta riippuen (Vauhkonen 2010, 31–36).

3 VIITTOMAKIELENTULKKIEN KOULUTUS JA TYÖKIELET

Tässä luvussa käsittelen lyhyesti viittomakielentulkin koulutusta tällä hetkellä Suomessa sekä koulutukseen sisältyvistä opinnoista, jotka antavat valmiuksia ja edellytyksiä tulkina toimimiseen. Kerron myös tulkkien työkielistä sekä reletulkkauksen yhteydessä mahdollisesti käytettävästä kansainvälisestä viittomisesta.

Viittomakielialalla on käytössä tulkkirekisteri, johon pääsyä asianmukaisen koulutuksen saaneet voivat hakea. Rekisteriin päästyään, tulkkia suositellaan käytettäväksi vammaisten henkilöiden tulkkauksessa. (Suomen viittomakielen tulkit ry 2013.) Rekisteri koostuu viittomakielen-, viitotun puheen-, kuurosokeiden- sekä kirjoitustulkeista. Rekisteriin pääsyyn vaaditaan asianmukainen koulutus sekä tulkkirekisterikokeen hyväksyty suoritus. (Kuurojen Liitto, 2008.) Tulkkirekisteri kokeineen luo asiak-

kaille pätevyyden tunteen tulkeista (Thurén 2012, 4). Keväällä 2013 Suomen tulkki-rekisteriin kuuluu 912 viittomakielen tulkkia (Kuurojen Liitto 2013).

Seuraavaksi käsittelen viittomakielentulkkien koulutusta sekä kielellisiä kompetensseja eli pätevyyttä.

3.1 Tulkkien koulutus ja kompetenssit

Viittomakielentulkkien koulutus on kehittynyt rakenteellisesti hyvin paljon 1970-luvun viikonloppukursseista tämän päivän nelivuotiseen 240 opintopisteen korkeakoulututkintoon (AMK) sekä ylemmän ammattikorkeakoulun tutkintoon (YAMK) (Salmi & Laakso 2005, 281; Humanistinen ammattikorkeakoulu 2012).

Viittomakielen tulkkeja, näitä tulkkauksen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen toteuttamisen ammattilaisia, koulutetaan Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Helsingissä ja Kuopiossa sekä Turun Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011, 102; Diakonia-ammattikorkeakoulu 2013). Ammatin vankan pohjan luovat ammattikielten hallinta, viittomakielisen ja suomenkielisen kulttuurin tuntemus sekä ammattietiikka (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013).

Vuosittain Humanistisessa ammattikorkeakoulussa aloittaa viittomakielentulkin koulutusohjelmassa opintonsa keskimäärin 48 opiskelijaa ja Diakonia-ammattikorkeakoulussa 40 (Mikkonen 2013). Koulutukseen sisältyy ammattikielten, eli suomen kielen sekä suomalaisen viittomakielen, opiskelua, tulkkaus- ja käännösopinnot sekä suuntautumisen opinnot. Suuntautumisvaihtoehtoina ovat pedagogiikka, kääntäminen sekä tulkkaus. Tulkkauksessa voi erikoistua kuurosokeille, huonokuuloisille ja kuuroutuneille tulkkaamiseen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011, 104.) Myös kansainvälinen toimintaympäristö on yksi suuntautumisvaihtoehto, jolloin voi esimerkiksi tehdä harjoittelun ulkomaila opiskellen vierasta viittomakieltä (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011, 132).

Tällä hetkellä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opiskelee viittomakielentulkiksi yksi kuuro opiskelija. Tätä ennen Humanistisesta ammattikorkeakoulusta on valmistunut yhteensä kuusi kuuroa viittomakielentulkkiä. (Mikkonen 2013.) Opiskelijat, joiden äidinkielenä on viittomakieli, opiskelevat suomalaisen viittomakielen syvällisempiä rakenteita sekä kielen variaatioiden käyttöä eri tulkkaustilanteissa. Opintoihin kuuluu myös suomenkielisen kulttuurin syvällisempi tuntemus. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013.)

Viittomakielentulkkiin kuuluvat ammatillinen, tulkkaus- ja kielitaidollinen, viestintä- ja vuorovaikutuksellinen sekä kulttuuri- ja toimintaympäristö osaaminen, jotka opiskelijan tulee hallita opintojensa päätyttyä. Näihin taitoihin kuuluu esimerkiksi työkielten variaatioiden käyttö erilaisissa tulkkaustilanteissa. Tulkin tulee osata huomioida myös kulttuurisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa tulkkaustilanteeseen. Kompetensseihin kuuluu myös kulttuuri- ja kielierojen ymmärtäminen sekä niiden ratkaiseminen ongelmatilanteissa ammatillisesti perusteltuna. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013.)

Viittomakielentulkkiin koulutuksessa ei käsitellä maahanmuuttajakuuroja omana asiakasryhmänä. Kansainvälisestä viittomisesta käydään läpi pieni alustus, muttei sitä ole tarjolla esimerkiksi vapaasti valittavissa opinnoissa. Kun maahanmuuttajakuurot ovat kasvava asiakasryhmä, voisi kansainvälisestä viittomisesta olla tulkkauksessa apua, mikäli asiakas osaa kansainvälistä viittomista (Hannola & Ala-Sippola 2010, 15).

3.2 Tulkin työkielet

Käsittelen lyhyesti tulkin työkieliä, sillä ne ovat olennainen osa viittomakielentulkin ammattitaitoa. Tuon seuraavaksi esille kuinka työkieliä luokitellaan yleisesti sekä kuinka se eroaa viittomakielialalla.

On olemassa yleinen luokittelu, jolla voidaan luokitella tulkkiin kielitaitoa (Humphrey & Alcorn 2007, 147). Kansainvälinen konferenssitulkkiin järjestö (AIIC) on luokitellut

työkielet A, B ja C – työkieliksi. Aktiivikieleksi sanotaan sitä kieltä, jota tulkki ymmärtää ja tuottaa hyvin. Passiivikieli on se kieli, jota tulkki ymmärtää lähes täydellisesti, mutta ei osaa tuottaa sitä riittävän hyvin. (AIIC 2012.)

A-kieli on tulkin äidinkieli. Hän osaa sitä parhaiten ja pystyy työskentelemään sen avulla molempiin tulkkaussuuntiin. Se on tulkin aktiivikieli, jolla hän pystyy tuottamaan vaikeitakin ratkaisuja. B-kieli on tulkin toinen työkieli. Hän osaa sitä lähes yhtä hyvin kuin äidinkieltään. Se on myös tulkin aktiivinen kieli. C-kieli on tulkin passiivinen kieli, jota hän käyttää vain toiseen suuntaan tulkatessaan. Tulkki pystyy vastaanottamaan viestiä tältä c-kieleltä, mutta ei pysty tulkkaamaan kyseiselle kielelle. (AIIC 2012.)

Esimerkiksi Suomessa viittomakielen tulkin A-kieli on usein suomen kieli ja B-kielenään hänellä on suomalainen viittomakieli. C-kieli on erikoisuus, kuten esimerkiksi kansainvälinen viittominen tai ruotsalainen viittomakieli. C-kieli voi olla myös puhuttu kieli, esimerkiksi englannin kieli. Tulkki voi tulkata englannin kielestä suomalaiselle viittomakielelle, mutta ei voi tulkata viittomakielestä englannin kielelle, mikäli hänellä ei ole englannin kielen tulkin pätevyyttä.

Suomessa viittomakielialalla ei kuitenkaan luokitella työkieliä A, B ja C kieliin. Viittomakielentulkit voivat itse määritellä osaamansa kielet, joilla kykenee tulkkaamaan. Kielitaidon taso arvioidaan usein yhdessä työnantajan kanssa ilman virallisia kielikoikeita. (Karinen & Koukka 2013.)

3.3 Kansainvälinen viittominen

Nostan esille opinnäytetyössäni kansainvälisen viittomisen, joka liittyy opinnäytetyöhöni. Kansainvälistä viittomista voidaan käyttää reletulkkauksessa. Luvussa neljä kerron tarkemmin reletulkkauksesta ja kuinka kansainvälinen viittominen siihen liittyy.

Kansainvälisen viittomisen tietoperusta on vähäinen, joten käytän suomalaisen kuuroon rap-artistin Signmarkin eli Marko Vuoriheimon lainausta Nuppu Stenrosin (2008, 130) teoksesta kuvaamaan keskeisen idean kansainvälisestä viittomisesta:

”Maailmalla toisensa tapaavat kuurot, joilla ei ole yhteistä viittomakieltä synnyttävät vuorovaikutustilanteessa viitontatavan, jolla pystyvät kommunikoimaan. Kansainvälinen viittominen ei sinänsä ole kieli, mutta sen avulla erimaalaiset kuurot pystyvät vaihtamaan ajatuksiaan ainakin paljon helpommin kuin kuulevat, joilla ei ole yhteistä kieltä.”

Yleinen oletus viittomakielestä tietämättömien keskuudessa on, että viittomakieli on kansainvälinen kieli. Asia ei kuitenkaan näin ole, sillä jokaisessa maassa on käytössä yksi tai useampi viittomakieli. Viittomat voivat vaihdella hyvinkin suuresti eri viittomakielten välillä. On löydetty myös kielen sisäisiä alueellisia eroavaisuuksia viittomatasolla sekä myös eroavaisuuksia nuoren ja vanhemman väestön viittomisessa. Yhteistä kaikilla viittomakielillä on se, että viittomat tuotetaan käsillä, apunaan pään, kasvojen sekä vartalon liikkeet. (Kuurojen Liitto ry 2010, 10.) Kielet ovat kuitenkin yhteneviä ja täten viittomakielisten on helppo ymmärtää toisiaan viittomakielestä riippumatta (Kuurojen Liitto ry 2012).

On kuitenkin menetelmä, jolla kuurot voivat keskustella toistensa kanssa riippumatta viittomakielestä. Kansainvälinen viittominen eli gestuno on kuin puhekielen esperanto. Emme voi puhua kansainvälisestä viittomakielestä, vaan viittomista, sillä se ei täytä kielen ominaisuuksia. Kukaan ei ole kansainvälisen viittomisen natiivi eli alkupeäinen käyttäjä, eli se ei ole kenenkään ensikieli. Siinä ei ole kielioppia, joka kuuluu kielen ominaisuuksiin. Sitä ei käytetä jokapäiväisessä arkisessa kielenkäytössä, vaan kansainvälisissä tilanteissa. (Baker-Shenk & Cokley 1981, 117.) Kansainvälinen viittomakieli” vai ”kansainvälinen viittominen”? Käytettävästä termistä on käyty keskustelua Kuurojen maailmanliitossa (WFD), jossa päätettiin termin olevan ”kansainvälinen viittominen” (International Sign). (Jokinen 2010, 3.)

Kuurot lapset ja nuoret eivät kuitenkaan voi opiskella kouluissaan kansainvälistä viittomista, toisin kuin kuulevat ikätoverinsa voivat opiskella englannin ja ruotsin kielen lisäksi myös valinnaisia kieliä. Täten he tai muut, jotka eivät kansainvälistä viittomista

osaa, eivät voi kommunikoida viittomalla toisten eri viittomakieltä käyttävien henkilöiden kanssa. (Aro 2010, 27.) Suomessa ainakin Kuurojen kansanopisto tarjoaa opetusta kansainväliseen viittomiseen (Kuurojen kansanopisto 2012). Kansainvälisiä viittomia löytyy vuonna 1975 Kuurojen Maailman Liiton (WFD) julkaisemassa teoksessa, jossa esitellään 1500 kansainvälistä viittomaa (Baker-Shenk & Cokley 1981, 117.)

4 RELETULKKAUS TULKKAUSMENETELMÄNÄ

Tässä luvussa käsittelen reletulkkausta yleisesti sekä viittomakielellä käytettynä ja maahanmuuttajakuurolle tulkattaessa. Reletulkkauksen tietoperusta pohjautuu osin konferenssitulkkaukseen lähdekirjallisuuden vähyyden vuoksi.

Pohdittaessa esimerkiksi Euroopan Unionia ja siellä käytettäviä kieliä, on kielten määrä laaja. Kieliyhdistelmiä on jopa 506, joita tulkataan ja käännetään kieleltä toiselle. Tulkit eivät voi hallita kaikkia Euroopan alueen kieliä, joten ongelmaan on kehitelty ratkaisu. Yksi ratkaisu on toteuttaa tulkkaus reletulkkauksena. (Ulkoasiainministeriö 2011.)

Reletulkkaus on yksi tulkkausmuodoista, jota käytetään erikoistilanteissa. Siinä ei työskennellä suoraan yleisölle, vaan yhdelle tai useammalle muulle tulkille, jotka tulkaavat yleisölle. (Jones 1998, 122.) Yleisin tilanne, jossa reletulkkausta käytetään, on konferenssitulkkaus. Esimerkiksi YK:n ja Euroopan Unionin konferensseissa, joissa kielten kirjo on laaja, reletulkkaus on tärkeässä osassa tulkkauksessa. (Pöchhacker 2004, 21.)

Tulkkaus tapahtuu kolmannen tai useamman kielen eli välikielen tai -kielten kautta. Reletulkkauksessa työskentelee useampi tulkki, joiden kautta viesti välittyy kielestä toiseen. (Pöchhacker 2004, 21.) Reletulkkauksessa tulkki A ottaa vastaan lähtökieltä ja tulkaa sen tulkille B etukäteen sovitulla kielellä. Tulkki B tulkaa tulkilta A saamansa viestin tulokielelle. Esimerkkinä voisi olla tilanne kansainvälisessä konferenssissa, jossa tarvitaan tulkkausta islannin kielestä suomen kielelle. Tällöin voidaan

käyttää reletulkkausta, jolloin islannin kieli tulkataan ensin esimerkiksi englannin kielelle, josta se voidaan tulkata suomen kielelle.

Käytettäessä reletulkkausta ymmärrettävyys tulkkien kesken on tärkeää. Simultaanitulkkauksessa tulkkauksen viiveen on oltava lyhyt, jotta molemmat tulkit ehtivät tulkata viestin. Kuitenkin on muistettava rauhallisuus, mikä tuo luotettavuutta tulkkaustilanteeseen. (Jones 1998, 122.) Tulkilla A on vastuu siitä, että hän tuottaa tulkille B ymmärrettävää tulketta, jonka tulkki B voi tulkata edelleen. Tulkkeessa on oltava oikea kielioppi, artikulaatio sekä siitä on ilmentävä viestin tarkoitus. (de Wit 2010, 233.)

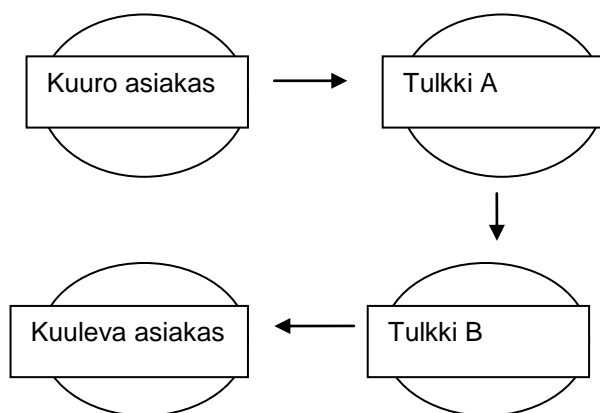
4.1 Reletulkaus viittomakielellä

Opinnäytetyössäni käytän havainnollistamisessa kuuron ja kuulevan viittomakielen tulkkin reletulkkiparia. Reletulkausta voivat tehdä kuitenkin myös kuulevat tulkit reletulkkiparina (Aro 2012).

Viittomakielellä reletulkaus tapahtuu lähes samaan tapaan kuin puhuttujen kielten puolella. Esimerkiksi espanjalaisen kuuron tulkkaus suomen kielelle voidaan toteuttaa siten, että kuuro tulkki toimii tulkkina A, joka vastaanottaa espanjalaisen kuuron tekstiä espanjalaiselta viittomakieleltä tai kansainvälisestä viittomisesta ja tuottaa sen kuulevalle tulkille B ja tuottaa sen suomen kielelle. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2003, 55). Kieli kääntyy siis kolmannen kielen kautta halutulle kielelle. Tässä esimerkissä kieli kääntyy espanjalaisen viittomakielen tai kansainvälinen viittomisen kautta suomalaiselle viittomakielelle, josta se kääntyy suomen kielelle. Reletulkausta voidaan tehdä simultaanisti eli samanaikaisesti tai konsekutiivisesti peräkkäistulkkauksena. (Pöchhacker 2004, 21).

Seuraava malli (KUVIO 1.) pyrkii havainnollistamaan tulkkausreititin kuuroilta vieraskieliseltä maahanmuuttajalta kuulevalle suomenkieliselle osapuolelle.

KUVIO 1. Reletulkaustilanteen tulkkauseitti

Kansainvälisissä tilanteissa on aina omat haasteensa, eikä niiden vaativuutta kannata väheksyä (de Wit 2010, 240–241). Päästäkseen kansainvälisiin tilanteisiin tulkiksi, tulkilla täytyy olla työkokemusta sekä kielitaitoa (de Wit 2010, 235). Esimerkiksi reletulkaustilanteessa kuuron tulkin tulee hallita suomalaisen viittomakielen lisäksi kansainvälistä viittomista tai muita viittomakieliiä, joiden avulla hän pystyy vastaanottamaan asiakkaan viittomista.

4.2 Reletulkaus maahanmuuttajakuurolle

Luvussa 2.1 esittelemäni maksuton tulkkauspalvelu alkoi vuonna 1979. Tulkkauspalvelu on hyvin tärkeässä roolissa kuurojen elämää, sillä sen avulla tiedonsaanti sekä yhteiskuntaan osallistuminen paranevat. Laki ei määrittele tulkkauspalvelun käytölle ikärajaa. Jopa pieni lapsi voi olla tulkkauspalvelun käyttäjä. Tulkkia käytetään monessa eri elämänvaiheessa; lasten harrastuksista opiskelun ja työelämän kautta eläkepäivän harrastuksiin. (Kuuroiden Liitto ry 2010, 41–43.)

Reletulkaus on nuori tulkkausmuoto viittomakielialalla Suomessa. Yhdistettynä reletulkaus maahanmuuttajakuuroihin saadaan tutkimukseni pääidea esille. Tästä ai-

heesta ei löydy kirjallisuutta tai tutkimuksia ja siksi koen opinnäytetyöni tärkeänä ja ajankohtaisena. Reletulkkauksen hyödyllisyyttä voidaan tarkastella tutkielmani perusteella kuitenkin yleistämättä saatuja tuloksia.

Mikäli tulkkauksilanteessa on asiakas, jonka kielellinen taito ei ole riittävä, kuten esimerkiksi maahanmuuttaja, on selvää että kuuron ja kuulevan yhteistyöllä tapahtuva tulkkauks on sujuvampaa. Kuuroilla tulkeilla ja kuuroilla maahanmuuttajilla on viittomakielen lisäksi yhteinen kulttuurillinen tausta, joka myös edesauttaa tilanteen sujuvuutta. (Neumann-Solow 2000, 99.) Tällaisissa tilanteissa korostuvat myös aiemmin luvussa 3.1 mainitsemani tulkkien kulttuurilliset kompetenssit. Kuulevalla tulkilla ei ole samanlaista kieli- ja kulttuuritaustaa asiakkaan kanssa. Mielestäni asetelmaa voisi verrata tilanteeseen, jossa kuuro tulkki ymmärtää maahanmuuttajakuoron viittomista paremmin, samalla tavalla kuin suomalainen ymmärtää paremmin suomen kieltä puhuvaa maahanmuuttajaa verrattuna sellaiseen henkilöön, jonka äidinkieli ei ole suomi.

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan koulutusvastaava Maija Koivisto kertoo, että heillä on käytäntönä rohkaista tulkin käyttöä opettelevaa maahanmuuttajaa tilaamaan rohkeasti kuuron tulkin mukaan tilanteeseen, koska he kokevat usein kommunikaation haastavaksi kuulevan, vieraskielisen tulkin kanssa. (Hannola 2010, 15). Tässä tulee esiin taas työni tärkeys ammattialalle. On hyvä tarkastella reletulkkauksen kannattavuutta ja toimivuutta tulkkien näkökulmasta ja tutkia, onko reletulkkauksesta oikeasti hyötyä.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Jokaisella tutkimuksella on tarkoituksensa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 133). Tekemässäni tutkielmassa tarkoituksena on selvittää viittomakielen tulkkien ajatuksia ja kokemuksia reletulkkauksen toimivuudesta, kun asiakkaana on maahanmuuttajakuuro. Seuraavaksi kerron käyttämästäni tutkimusmenetelmästä, esittelen tutkimuskysymykseni sekä aineistoni.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2000) erittelevät teoksessaan kolme erillistä haastattelutyyppiä; lomakehaastattelu, teemahaastattelu sekä avoin haastattelu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 203-204). Vertailllessani eri haastattelutyyppisiä, päädyin strukturoidun eli lomakehaastattelun ja teemahaastattelun välimuotoon. Teemahaastattelussa on etukäteen tiedossa aihealueet eli teemat, joita haastattelija käyttää apunaan haastattelussa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 203). Halusin kuitenkin varmistaa haastattelun onnistuvuuden ja päätin tehdä puolistrukturoidun haastattelun, jossa minulla oli apunani haastattelurunko (LIITE1).

Tutkimani on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa pyritään löytämään tai paljastamaan jo olemassa olevia tosiasioita. Tutkimus on joustava ja täten tutkimussuunnitelma muokkautuu oikeaan muotoonsa tutkimuksen edetessä. Kohdejoukko on kvalitatiivisen tutkimuksen mukaisesti valittu tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 157–160.) Valitsin tutkimuksen kohdejoukoksi viittomakielten tulkkeja, jotka tekevät reletulkkauksia maahanmuuttajakuoroille.

Tutkimusmenetelmäksi valitsin haastattelun, joka on kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollut yleisenä päämenetelmänä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 200). Vertailllessani tutkimusmenetelmien hyviä ja huonoja puolia, päädyin tekemään haastattelun, jonka kautta pääsen parhaiten selville vastaajien ajatuksista ja kokemuksista haastateltavan itse kertomana. Haastattelun hyvänä puolena on keskustelun joustavuus. Aiheita voidaan järjestellä ja muokkaila haastattelun vaatimalla tavalla ja voidaan pyytää lisäperusteluita ja esittää lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 200). Jokainen haastattelutilanne oli erityislaatuinen ja keskustelun aiheiden järjestykset vaihtelivat.

Haastattelussa on kuitenkin riskinsä. Molemmat osapuolet, haastattelija sekä haastateltava, voivat luoda tahtomattaan tilanteeseen jännitystä, joka voi aiheuttaa vastauksiin epäluottamusta ja epäilystä totuuden mukaisuudesta. Myös haastattelun teemat voivat saada haastateltavassa henkilössä aikaan sen, että hän antaa ”hyviä ja oikei-

ta” vastauksia, jotka miellyttävät haastattelijaa ja muuta yhteiskuntaa, eivätkä täten ole totuudenmukaisia. Haastatteluun valmistautuminen vie aikaa haastattelijalta. On mietittävä ja suunniteltava etukäteen haastattelurunko. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 201-202.)

Haastattelutilanteessa en määritellyt tai rajannut käsitteitä ”hyöty” ja ”kokemus”, sillä annoin haastateltaville vapauden kertoa näistä asioista itse. Tuloksissa en arvioi tai määrittele hyötyä.

5.2 Tutkimuskysymykset

Maahanmuuttajakuuroja asiakasryhmänä ei ole tutkittu vielä paljon ja siksi haluankin suunnata opinnäytetyöni tähän kasvavaan asiakasryhmään. Haluan opinnäytetyössäni selvittää kahden tutkimuskysymyksen avulla reletulkkauksen hyödyllisyyttä maahanmuuttajakuuroille tulkatessa ja myös tulkkauskokemusten eroja ja yhtäläisyyksiä verrattaessa viittomakielisiä ja suomenkielisiä tulkkeja.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

1. Kokevatko viittomakielentulkit reletulkkauksen hyödyllisenä tulkkausmuotona maahanmuuttajakuuroille tulkatessa?
2. Millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä äidinkieleltään viittomakielisillä ja suomenkielisillä tulkeilla on kokemuksissaan reletulkkauksen toimivuudesta?

5.3 Tutkimusaineisto

Tutkielmani aineiston sain haastatteluista. Haastattelin kahta äidinkieleltään suomenkielistä tulkkiä sekä yhtä äidinkieleltään viittomakielistä tulkkiä etähaastatteluna puhelimen ja Skype videoyhteyden avulla. Toteutin haastattelut helmi-maaliskuussa 2013. Haastatteluiden kesto vaihteli 45 minuutista 90 minuuttiin.

Nauhoitin haastattelut, jotta pystyin jälkeinpäin palaamaan aineistooni sekä litteroimaan sen. Pyrin purkamaan ja litteroimaan aineistoni mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen. Epäselvyyksiin on helpompi palata, koska aineisto on vielä tuore (Hirsjärvi & Hurme 2009, 135).

Litterointiin, eli puhtaaksikirjoittamiseen, oli varattava aikaa sen hitauden vuoksi (Hirsjärvi & Hurme 2009, 35). Työmäärän takia oli syytä tarkastella jokaista litteroitavaa aineistoa erikseen. Selvää ohjetta litterointiin ei ole, joten on toimittava aina tapauskohtaisesti ja mietittävä mikä on kannattavaa työn kannalta ja onko syytä litteroida jokaista sanaa. Mikäli päätelmät on helppo tehdä itse aineistosta, litterointi on turhaa. (mt., 138–140.) En litteroinut haastatteluja sanatarkasti, vaan nostin sieltä esiin tutkielmani kannalta tärkeät ja keskeiset asiat, jolloin pystyin käyttämään säästyneen ajan aineiston analysoimiseen.

Tutkijan tulee kunnioittaa haastateltavien yksityisyyttä kirjoittamalla aineiston analyysit siten, ettei haastateltavia voida tekstistä tunnistaa (Kuula 2006, 64). Eettisyys on tutkijan vastuulla ja tutkijan on oltava huolellinen ja tarkka tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä arvioinnissa. Tutkielmaani liittyi eettisiä kysymyksiä tiedonhankinnassa eli haastatteluissa sekä tiedon julkistamisessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 23–24.) Nauhoitteet ja litteroidut tekstit säilyivät koko opinnäytetyöprosessin ajan ja myös sen jälkeen salassa, jotta haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu eivätkä ulkopuoliset pääse tarkastelemaan haastatteluistani. Eettisistä syistä jätin pois haastateltavien esittelyt heidän henkilöllisyytensä suojaamiseksi ja kerron heistä vain vähän taustatietoa. Haastatteluissa tiedustelin haastateltavien koulutustaustaa, jotka kuitenkin jätin pois aineistostani. Työvuosien määrää en eritellyt jokaiselle haastateltavalle erikseen. Tulkkausala on pieni ja henkilön voi tunnistaa jopa hänen koulutustaustastaan, jolloin tutkimusetiikka korostuu.

Tutkimusetiikka nousi esiin myös viittomakielisen tulkin haastattelussa, jossa oli mukana viittomakielentulkki. Koin tulkinkäytön tarpeellisuuden molemminpuolisena, sillä molemmat saimme näin ollen käyttää omaa äidinkieltämme haastattelutilanteessa. Tulkin läsnäolon ansioista pystyin keskittymään haastattelijan rooliin.

6 TULOSTEN ESITTELY JA ANALYSOINTI

Alaluvussa 6.1 kerron haastatteluistani sekä tuon esiin haastatteluiden kautta nousutta yleistä tietoa reletulkauksesta. Alaluvuissa 6.2 ja 6.3 vastaan tutkimuskysymyksiini.

Aineistoon tuli tutustua huolella. Kun aineisto oli tuttu, analysointi oli helpompaa ja se herätti tutkijassa eli minussa ajatuksia ja kysymyksiä. Sen jälkeen aineiston pystyi luokittelemaan eri luokkiin. Aineiston luokittelu tapahtui tutkimusongelmien, aineistosta nousseiden asioiden sekä tutkijan oman mielikuvituksen ja vaiston mukaan. Näitä luokkia voitiin yhdistellä mahdollisuuksien mukaan. Tämä tapa oli apunani analyysin rakentamisessa ja niiden avulla pyrin löytämään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 143–149.)

6.1 Haastateltavien esittely

Tässä luvussa esittelen haastattelemani viittomakielentulkit sekä nostan esille haastatteluissa ilmenneitä tietoja reletulkauksen käyttäjistä, käytöstä sekä tunnettavuudesta tällä hetkellä Suomessa.

Opinnäytetyössäni tein haastattelun kolmelle viittomakielentulkille, jotka tekevät reletulkkausta. Haastatteluun osallistuneet tulkit työskentelevät Etelä-Suomen alueella. Suurin osa maahanmuuttajakuuroista asuu pääkaupunkiseudulla ja siksi halusin kohdentaa haastatteluni sille alueelle. Käytän aineiston analysoimisessa termejä ”suomenkielinen” ja ”viittomakielinen” tulkki, sillä toisessa tutkimuskysymyksessäni on määritelty haastateltavien äidinkielet ja pyritty äidinkielen perusteella eroja ja yhtäläisyyksiä.

Tulkeilla oli työkokemusta neljästä vuodesta kahteenkymmeneen vuoteen. Kaikilla kolmella haastattelemani tulkeilla oli työkielinsä suomen kieli ja suomalainen viittomakieli, jotka luokiteltaisiin aiemmin luvussa 3.2 esittelemiä työkielten perusteella A ja B kieliksi. Muita tulkkauskieliä oli englannin kieli, kansainvälinen viittominen sekä yksi vieras viittomakieli.

Käytän aineistoni käsittelyssä haastattelemani tulkeista nimikkeitä Tulkki A, Tulkki B ja Tulkki C. Tulkki A on äidinkieleltään viittomakielinen ja Tulkit B ja C suomenkielisiä.

Haastateltavien mukaan reletulkkauksen käyttäjiksi haastatteluissa listautui organisaatioista Kuurojen Liitto (KL), Kuurojen Maailmanliitto (WFD) sekä Jyväskylän yliopisto. Asiakasryhmistä nousi esiin maahanmuuttajat sekä viranomaiset kuten poliisi ja oikeuslaitos, maahanmuuttovirasto sekä terveydenhuolto. Myös kansainvälisissä tilanteissa reletulkkauksen käyttö on yleistä.

Haastatteluista nousi esille, että viranomaiset tietävät reletulkkausmahdollisuudesta ja myös käyttävät sitä. Kuitenkin suurena reletulkkauksen asiakasryhmänä ovat maahanmuuttajakuurot. He ovat usein tottuneet käyttämään reletulkkausta, etenkin jos he ovat opiskelleet Kuurojen kansanopistossa Helsingissä, jossa käytetään paljon reletulkkausta. Kuurojen kansanopistossa myös suositellaan maahanmuuttajakuuroja tilaamaan tulkkausilanteeseen viittomakielinen tulkki mukaan, kuka on viittomakielentulkin opinnoissaan syventynyt viittomakielen eri variaatioihin (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2012.) Tulkit eivät kuitenkaan kokeneet pystyvänsä vaikuttamaan toimeksiantoihin niin, että tulkkausilanteeseen saataisiin työpariksi reletulkki, vaikka sen koettaisiin olevan tarpeen tilanteen sujuvuuden kannalta. Viittomakielisen tulkin toive pitäisi tulla asiakkaalta itseltään.

Haastateltavien mielestä reletulkkauksesta tiedetään tällä hetkellä jonkin verran. Pääkaupunkiseudulla sen uskottiin olevan tunnetumpaa kuin muualla Suomessa, joka on loogista sillä maahanmuuttajakuuroista suurin osa asuu Etelä-Suomessa. Viittomakielentulkit tietävät mitä on reletulkkaus, mutta läheskään kaikki tulkit eivät tee reletulkkausta, koska heillä ei ole riittävästi tai ei ollenkaan kokemusta siitä. Rele-

tulkkausta ei opiskella tulkikoulutuksen aikana, joten taito täytyy hankkia myöhemmin työelämässä, mikäli sitä haluaa työssään tehdä.

6.2 Tulkkien kokemukset reletulkkauksesta

Haastatteluiden pohjalta saamiin tuloksiin vaikutti monta tekijää. Tärkeiksi asioiksi nousi asiakkaan oikeusturva, tulkkauksen sujuvuus ja laadun paraneminen. Tulkattavat asiat voivat olla hyvinkin merkittäviä ja tärkeitä asiakkaan oikeusturvan kannalta, jolloin molemminpuolinen ymmärrys korostuu entisestään. Suomenkieliset tulkit B ja C kokivat viittomakielisen tulkkiyöparin tuovan tulkkaustilanteeseen varmuutta, jolloin myös tulkkauksen sujuvuus ja laatu paranevat. Tulkki A kertoi saaneensa positiivista palautetta siitä, että hän oli viittomakielisenä tulkkinä ollut mukana tulkkaustilanteessa. Viittomakielisen tulkin läsnäolo voi luoda asiakkaalle turvallisuuden tunnetta, heidän yhteisen kieli- ja kulttuuritaustansa takia.

Kaikki kolme tulkkia A, B ja C kokivat reletulkkaustilanteet maahanmuuttajakuuroille tehtyinä suurimmaksi osaksi positiivisina kokemuksina. Toki reletulkkaus on kahden kielen välistä tulkkauksesta hitaampaa, mutta sen ei ajateltu vaikuttavan tulkkaustilanteeseen negatiivisesti, vaan tuovan siihen tarkkuutta ja varmuutta. Myös reletulkkiparin kanssa työskentely koettiin miellyttäväksi. Tulkit kuitenkin kokivat, etteivät he voi vaikuttaa kovin paljoa toimeksiantoihin ja saada tulkkaustilanteeseen reletulkkiparia mukaan.

Reletulkkaustilanteissa voi kuitenkin ilmetä haasteita. Tulkki B ajatteli reletulkkaustilanteen voivan olla stressaava asiakkaalle, sillä reletulkkaustilanteessa tulkkeja on yhden sijasta kaksi tai useampi tai se, että voiko tilanteeseen luoda haasteita myös se, että viittomakielinen tulkki on osa samaa yhteisöä kuin asiakas ja kyseenalaistaa silloin tulkin vaitiolovelvollisuutta. Viittomakielentulkkeja sitoo ehdoton vaitiolovelvollisuus, joka on myös tulkkien ammattisäännöstössä. He eivät myöskään saa käyttää hyväkseen tietoja, joita on tulkkaustilanteessa tullut ilmi. Tulkit itse arvioivat jääviytensä tulkkaustilanteissa. (Suomen viittomakielen tulkit ry 2013.) Voi kuitenkin olla, ettei Suomeen muuttanut kokematon tulkinkäyttäjä tätä vielä tiedä. Tulkinkäytön ko-

kemuksen puute koettiin myös haasteeksi. Voi olla tilanne, ettei maahanmuuttajakuu-
ro ole kotimaassaan käyttänyt lainkaan etenkin releenä tapahtuvaa tulkkausta, jol-
loin se luo tilanteeseen omat haasteensa. Myös asiakkaan kielitaito nostettiin esiin
yhtenä haasteena. Mikäli asiakkaalla ei ole esimerkiksi koulutustaustaa tai hän viitto-
kotimaansa puhutun kielen mukaan, on myös viittomakielisen tulkin A mukaan haas-
tavaa löytää heti yhteistä kieltä asiakkaan kanssa.

Ilman reletulkkausta tehtävässä tulkkauksessa kieli on yksi suurimpia haasteita tilan-
teen sujumuuden ja molemminpuolisen ymmärryksen kannalta suomenkielisten tulk-
kien B ja C mielestä. Asiakkaan suomalaisen viittomakielen taidon puute näkyy suo-
menkielisten tulkkien B ja C kokemuksissa haasteena, jolloin tulkin tulee tilanteissa
mukauttaa kieltänsä asiakkaan mukaan.

*Paljon laitetaan tulkkeja yksinään keikalle ja annetaan tulkkipäätöksiä si-
ten, että profiilissa on suomalaisen viittomakielen rasti, mutta kukaan ei
tiedä oikeasti mikä kieli on kyseessä. (Tulkki B)*

*Minun mielestäni vasta maahan muuttaneelle ei ole muuta mahdollisuutta
järjestää tulkkausta, kuin reletulkkauksena. (Tulkki C)*

*Jos puhutaan maahanmuuttajille tehtävästä releestä, on mielestäni ehdo-
tonta että se tehdään releenä niin kauan että asiakas pärjää suomalaisella
viittomakielellä. (Tulkki C)*

Voidaan huomata kuinka tulkit itse sekä myös asiakkaat ovat kokeneet viittomakieli-
sen henkilön läsnäolon tarpeellisuuden tulkkaustilanteessa. Tulkki B toivoikin kuuro-
jen tulkkien määrän huomattavasti kasvavan. Kuten aiemmin mainitsin, tällä hetkellä
Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opiskelee yksi kuuro viittomakielen tulk-
kiopiskelija (Mikkonen 2013). Usein tulkkaustilanteissa maahanmuuttaja-asiakkaan
mukana voi olla muitakin henkilöitä kuten esimerkiksi kuulevia sukulaisia, tukihenki-
löiltä tai kuurojen työntekijöitä. Esimerkiksi kuuron työntekijän mukanaolo vapauttaa
tulkin rooliinsa, jolloin vastuu viestin ymmärtämisestä siirtyy pois tulkilta. Se ei välttä-
mättä kuitenkaan korvaa reletulkkauksena tehtävää tulkkausta, jolloin asiakkaalla

olisi mahdollisuus toimia itsenäisesti. Viittomakielentulkit kunnioittavat ja tukevat tulkkaustilanteissa asiakkaidensa itsemääräämisoikeutta (Suomen viittomakielentulkit ry 2013).

*Kyky löytää yhteinen taajuus kuurojen välillä on merkittävästi olemassa.
(Tulkki B)*

Minulla ei ole välttämättä asiakkaan kanssa yhteistä kieltä. Kuuron varmistus on lähempänä, jos äidinkielistä tulkkiä ei ole saatavilla, tai äidinkieltä ei asiakkaalla ole. (Tulkki B)

On sanottu, että oli tosi suuri helpotus kun olin itse viittomakielisenä henkilönä paikalla. (Tulkki A)

6.3 Kokemusten erot ja yhtäläisyydet

Haastatteluiden avulla pyrin kartoittamaan eroja ja yhtäläisyyksiä tulkkien kokemuksissa riippuen heidän äidinkielestään. Suomenkielisten ja viittomakielisen tulkin kokemuksissa nousi esiin kaksi mainittavaa eroa. Haastatteluista kävi ilmi, että suomenkieliset Tulkit B ja C kokivat reletulkkaustilausten määrän Suomessa olevan hyvin vaihtelevaa ja sykleissä tapahtuvaa. Myös palveluntuottajien sijoittuminen kilpailutuksessa vaikutti reletulkkausten määrään. Viittomakielinen Tulkki A kertoi tulkkaavansa yli puolet työtunneistaan reletulkkauksena. Viittomakielisten tulkkien määrä on hyvin vähäinen Suomessa, jolloin oletettavastikin heidän työnkuvaansa kuuluu paljon reletulkkausta.

Suomenkieliset tulkit B ja C kokivat haasteeksi epäselvyyden esilletuomisen tulkkaustilanteessa, jolloin on pyrittävä kertomaan toiselle osapuolelle, että tulkki ei välttämättä ymmärrä kaikkea mitä asiakas viittoon eikä asiakas välttämättä ymmärrä tulkkiä, sillä yhteistä kieltä ei ole ja näin ollen kommunikaatio on vaillinaista. Tällöin reletulkkausten tarpeellisuus korostuu.

Kaikki kolme tulkkiä kokivat, että maahanmuuttajalle tulkatessa omaa roolia tulee muuttaa hieman joustavammaksi kuin mitä se olisi suomalaisen kuuron kanssa asi-

oidessa. Tämän ajattelen kuitenkin olevan tilannesidonnaista joustavuutta, jota tapahtuu myös suomalaisten kuurojen kanssa. Tulkin tulee mukauttaa itsenään tilanteeseen sopivaksi, jotta luottamus syntyisi asiakkaan ja tulkin välille ja täten kommunikatio sujuisi paremmin. Tulkin tulee tiedostettava omat rajansa tulkkina, eikä toimia auttajan roolissa. Ammattisäännösten mukaan tulkin tulee kuitenkin muistaa työnkuvansa, eikä sekoittaa ammatteja keskenään (Suomen viittomakielen tulkit ry 2013). Tulkki voi omalla käytöksellään opettaa oikeanlaista tulkinkäyttöä asiakkaalle.

Yhtenä yhtäläisyytenä tulkkien kokemuksissa oli kansainvälisen viittomisen variaatiot eli vaihtelut riippuen maahanmuuttajakuoron taustasta. Koulutus koettiin merkittäväksi tekijäksi maahanmuuttajakuoron kansainvälisen viittomisen taidossa sekä se, onko maahanmuuttajakuuro matkustellut ja täten tavannut muita viittomakielisiä. Usein jokaisen maahanmuuttajakuoron kanssa käytetään kansainvälistä viittomista siihen saakka, kunnes hän osaa suomalaista viittomakieltä. Kansainvälistä viittomista ei opeteta tulkkikoulutuksessa kuin pienenä osana opintojakson sisällä (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013). Taito on hankittava itse. Kuurojen Maailman Liitossa (WFD) on käytössä sovitut kansainväliset viittomat, joita kuitenkin kaikki maahanmuuttajakuurot eivät osaa. Tällöin kansainvälinen viittominen pohjautuu enemmänkin viittomakielen kielioppiin, sen elementteihin, elekieleen sekä visuaalisuuteen eikä pelkkään tiettyyn leksikkoon eli sanastoon.

Haastattelemani tulkit painottivat tulkkauksitilanteiden erilaisuutta sekä maahanmuuttajakuurojen heterogeenistä eli epäyhtenäistä ryhmää. Jokaisella Suomeen muuttaneella on taustallaan mahdollisesti kotimaansa viittomakieli sekä kulttuuri. Joskus asiakkaan kulttuuritausta voi vaikuttaa tulkkauksitilanteeseen. Tulkkien tulee tehdä nopeasti havaintoja asiakkaan kulttuurista. Esimerkkinä Tulkki C kertoi arabimaista tulevat miehet, jotka eivät kättele naisia. Tällöin tulkin on ymmärrettävä asiakkaan kulttuuritausta, eikä ajatella sitä epäkohteliaana käytöksenä. Tulkit eivät tietenkään voi tietää kaikkien kulttuurien toimintatapoja ja normeja, mutta heidän tulisi toimia tilanteissa sensitiivisesti loukkaamatta kenenkään kulttuuria tietämättään ja pyrkiä saamaan kaksi kulttuuria kohtaamaan sujuvasti. Viittomakielentulkin opinnoissa käsitellään viittomakielistä ja suomenkielistä kulttuuria, mutta tulkilla tulee olla myös kielellisen- ja tulkkauksitaidollisen osaamisen lisäksi laaja yleissivistys (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013), johon myös kuuluu erilaisten kulttuurien tuntemus.

Kaikki Tulkit A, B ja C mainitsivat haastatteluissaan reletulkkauksen yhteydessä Kansaneläkelaitoksen (KELA), joka järjestää vammaisten tulkkauspalvelun Suomessa (Kansaneläkelaitos 2012). Tulkki C epäili, ettei Kelalla ole riittävää tietoa siitä, miksi reletulkausta tarvitaan ja siksi Kelaa tulisi tiedottaa paremmin asiasta. Näin voitaisiin ehkä saada paremmin reletulkki paikalle niihin tilanteisiin, joissa tarvittaisiin molemminpuolisen ymmärryksen ja sujuvuuden kannalta reletulkausta. Tulkki A kertoi oman näkemyksensä siitä, millainen Kelan tämänhetkinen tilanne on reletulkkauksen suhteen. Hänen mukaansa Kela pyrkii säästämään tulkkauspalvelussa, jolloin myös reletulkausta on vähennetty tai se haluttaisiin kokonaan lopettaa. Tulkin B mielestä olisi mielenkiintoista tietää Kelan näkemys reletulkkauksesta ja sen mahdollisesta lisäämisestä. Tulkkien kommentteista voidaan huomata, että heidän mielestään Kela ei tiedä tällä hetkellä vielä riittävästi reletulkkauksen tarkoituksesta ja hyödyistä.

7 POHDINTA

Koen saaneeni kiinnostavat ja hyödylliset vastaukset tutkimusongelmiini. Opinnäytetyöni tuo uutta ja hyödyllistä tietoa reletulkkauksen käytöstä maahanmuuttajille tulkaessa. Tulokset eivät kuitenkaan ole yleistettävissä, sillä haastattelijoukkoni oli suppea verrattuna tulkkierekisterissä olevien tulkkien määrään Suomessa (Kuurojen Liitto 2013).

Haastattelin kolmea tulkkiä, sillä resurssit eivät riittäneet suurempaan haastattelijoukkoon. Olisin kuitenkin toivonut saavani vielä yhden viittomakielisen tulkin haastateltavakseni, muttei se kuitenkaan onnistunut. Olen kuitenkin tyytyväinen, että haastatteluuni suostui yksi viittomakielinen tulkki, sillä siten koin saavani kattavamman näkökulman tutkimuskysymyksiini. Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopi tutkimusmenetelmäksi, sillä pyrin selvittämään kokemusperäistä tietoa. Tällaiseen tarkoitukseen teemahaastattelu sopii parhaiten. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 180.)

Mielestäni reletulkkaukseen kannattaisi hyödyntää enemmän maahanmuuttajakuuroille tulkatessa. Uskon, että hyödyn saisivat niin tulkit kuin asiakkaatkin ja se loisi molemminpuolista turvallisuuden tunnetta tilanteeseen. Reletulkkaukseen hyödynnettäessä jokainen tulkkaustilanteeseen osallistuva henkilö saisi mahdollisuuden toimia omalla kielellään, jolloin relekombinaatio eli -yhdistelmä toimisi hyvin.

Kansainvälisen viittomisen kaksi eri variaatiota voivat olla hyvinkin tunnettuja pääkaupunkiseudulla. Asia nousi minulle uutena asiana haastattelusta. Kansainvälisestä viittomisesta ei ole tehty juurikaan tutkimuksia, joten tällaiset kokemusten kautta saadut tiedot ovat arvokkaita tulkeille sekä myös opiskelijoille, jotka myöhemmin siirtyvät työelämään ja voivat kohdata kansainvälistä viittomista.

Opinnäytetyötäni pystyy jatkamaan monesta eri näkökulmasta. Olisi kiinnostavaa tietää asiakkaiden näkökulma ja kokemukset reletulkkauksesta. Kuten tutkielmastani voi huomata, tulkkeja mietitytti Kelan näkemys reletulkkauksesta, jolloin myös näkökulmaksi voitaisiin ottaa Kelan näkökulma. Toivon työni olevan hyödyksi erityisesti tilaajalleni VIPAROLLE, jossa toivottavasti saadaan kokemusperäistä tietoa reletulkkauksen toimivuudesta tutkielman muodossa. Myös Kela sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu voivat saada opinnäytetyöstäni vinkkejä tulevaisuuden päätöksiin ja muutoksiin tulkkaus- ja koulutusalailla.

Henkilökohtaisesti opinnäytetyöni opetti minulle uusia asioita reletulkkauksesta, maahanmuuttajakuuroista sekä kansainvälisestä viittomisesta. Kiinnostukseni maahanmuuttajakuuroja kohtaan kasvoi opinnäytetyöprosessini aikana. Uskon näiden oppien auttavan minua tulevaisuuden työelämässä.

LÄHTEET

Aro, Markus 2010. Tulkkausta kaikilla kielillä. Kielisilta 02/2010, 27.

Aro, Markus 2012. Opinnäytetyön tilaajapalaveri 1.6.2012. Kuopio/Helsinki: Etäyhteys.

Baker-Shenk, Charlotte & Cokley, Dennis 1981. American Sign Language. A Student Text Units 10-18. Maryland: T.J. Publishers.

de Wit, Maya 2010. Sign Language Interpreting in Multilingual International Settings. Teoksessa Rachel Locker McKee & Jeffrey Davis (toim.) Interpreting in Multilingual, Multicultural Context. Washington D.C.: Gallaudet University Press.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2013. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Viitattu 30.1.2013.

<http://www.diak.fi/hakijalle/Koulutusohjelmat/viittomakielentulkin%20ko/Sivut/default.aspx>

Finlex 2010. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Viitattu 22.4.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133>

Hannola, Terja 2010. Kuurojen kansanopisto tukee kotoutumista. Kielisilta 3/2010, 15.

Hirsjärvi, Sinikka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. 14. painos. Helsinki: Tammi

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Opinto-opas 2011-2012.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Opinto-opas 2012-2013. Viitattu 22.4.2013.

<http://opinto-opas.humak.fi/opetustarjonta-2012%E2%80%932013/nuorten-koulutus/viittomakielentulkin-ko>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Viittomakielentulkin koulutusohjelman opetussuunnitelma 2013-2017. Julkaistaan 5/2013.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Viittomakielentulkki (AMK) - Viittomakielen tulkin koulutusohjelma. Viitattu 30.1.2013.

<http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/amk-tutkinnot-nuorille/viittomakielentulkki>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Viittomakielentulkki (YAMK) - Viittomakielialan tulkkitoiminnan koulutusohjelma. Viitattu 30.1.2013.

<http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/ylemmat-amk-tutkinnot/viittomakielentulkki>

Humphrey, Janice H. & Alcorn, Bob J., 2007. So You Want to be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. 4. painos. Washington: H & H Publishing Co.

Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä – viittomakielentulkinnon ammattikuva. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

International Association of Conference Interpreters, 2012. Working languages. Viitattu 15.8.2012. <http://aiic.net/node/6/working-languages>

Jokinen, Markku 2010. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta. Viitattu 13.8.2012.

<http://www.kl-deaf.fi/Page/a8d0dc06-2490-49cf-bd5c-dc965c86129c.aspx?groupId=93df37e8-1330-4cf2-b7c4-4fe0568ef035&announcementId=969f3a35-ef97-4dae-9018-f0a09c0e1b88>

Jones, Frederick 1998. Conference Interpreting Explained. 2. painos. Manchester: St. Jerome Publishing

Kansaneläkelaitos, 2012. Vammaisten tulkkauspalvelut. Viitattu 26.3.2013. <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/240510155837KP?OpenDocument>

Karinen, Mikko & Koukka, Helmi 2013. Opinnäytetyöhöni liittyen. HumakPro- yksityisviesti. 20.4.2013.

Kippo, Mirka 2010. Kuuro maahanmuuttaja suomalaisessa yhteiskunnassa. Sosiaali-tieteiden laitos. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Vantaa: Multiprint.

Kuurojen Liitto ry 2012. Kuurojen kansainvälinen maailma. Viitattu 6.8.2012. http://www.kl-deaf.fi/Kansainvalinen_yhteistyö/

Kuurojen kansanopisto 2012. Kansainvälisen viittomisen –perehdytyskurssi. Viitattu 10.8.2012.

<http://www.kuurojenkansanopisto.fi/Page/c79d2f53-07a3-464c-996c-971c1e4299d6.aspx>

Kuurojen Liitto ry, 2008. Tulkkirekisterilausunto. Viitattu 30.1.2013.

<http://www.kl-deaf.fi/Page/a8d0dc06-2490-49cf-bd5c-dc965c86129c.aspx?groupId=93df37e8-1330-4cf2-b7c4-4fe0568ef035&announcementId=02e4904c-9643-40b3-94c9-9679649f1e82>

Kuurojen Liitto ry, 2011. Vuosikirja 2011. Viitattu 5.6.2012.

<http://www.virtualmagnet.eu/kuurojenliitto/vuosikirja2011.html>

Laine, Sari 2006. ”Mä oon mukana ihan kaikessa” – maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Turun yliopisto. Opinnäytetyö.

Jokinen, Markku 2010. Foreword. Teoksessa Johanna Mesch (toim.) Perspectives on the Concept and Definition of International Sign. Viitattu 23.4.2013
http://www.wfdeaf.org/wp-content/uploads/2012/03/Perspectives-on-the-Concept-and-Definition-of-IS_Mesch-FINAL.pdf

Mikkonen, Pirkko 2013. Opinnäytetyöhön liittyen. HumakPro – yksityisviesti. 30.1.2013.

Neumann-Solow, Sharon 2000. Sign language interpreting. A basic resource book. Maryland: Linstok Press.

Nikoskinen, Elina 2010. Viittomakielentulkkien työelämään sijoittuminen, koulutuskemukset ja jatko-opintosuunnitelmat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja B, Projektiraportit ja selvitykset 16.

Pollari, Jorma & Koppinen, Marja-Leena 2000. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pöchhacker, Franz 2004. Introducing – Interpreting studies. Lontoo: Routledge.

Suomen viittomakielen tulkit ry 2013. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 22.4.2013.
<http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/asioimistulkin-ammattisaannosto/>

Suomen viittomakielen tulkit ry 2013. Tulkkirekisteri. Viitattu 22.4.2013.
<http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/tulkkirekisteri/>

Suomen viittomakielen tulkit ry 2013. Viittomakielentulkin ammattisäännöstö. Viitattu 23.4.2013.
<http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto/>

Stenros, Nuppu 2008. Signmark. Helsinki: Otava.

Terveystieteiden tutkimuskeskus THL, 2012. Asiakkaana maahanmuuttajataustainen vammaisen henkilö. Viitattu 28.8.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineita/vammaisen-maahanmuuttaja/#viit1>

Thurén, Virpi 2012. ”Lupa tulkata – tulkkien auktorisoinnista ja rekisteröinnistä” Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja F Katsauksia ja aineistoja 8.

Tilastokeskus 2012. Maahanmuuttoa viime vuotta selvästi enemmän. Viitattu 12.8.2012.
http://www.stat.fi/til/muutl/2011/muutl_2011_2012-04-27_tie_001_fi.html

Ulkoasiainministeriö 2011. Eurooppatiedotus: Ajankohtaista. Euroopan rikas kielikartta. Viitattu 28.3.2013

<http://www.eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?contentid=227622&contentlan=1&culture=fi-FI>

Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma, 2011. Vammaisen maahanmuuttajan palveluopas. Viitattu 28.8.2012.

http://www.tukikeskushilma.fi/images/stories/palveluopas_suomi_korj.pdf

Vauhkonen, Jenni 2010. Tie toimivaan tulkkaukseen – tulkkiälitys maahanmuuttajakuurolle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Yle, 2011. Päivitetty 6.6.2012. Kansalaisuutta hakevien kuurojen kielitaitovaatimus pysyy ennallaan. Viitattu 13.8.2012.

http://yle.fi/uutiset/kansalaisuutta_hakevien_kuurojen_kielitaitovaatimus_pysyy_ennallaan/5314769

LIITTEET

Liite 1

HAASTATTELU

- Koulutus
- Työhistoria
- Työkieleet

RELETULKKAUS

- Määrä
  - Kuinka usein teet reletulkkausta?
- Tunnettavuus
  - Kuinka hyvin Suomessa tunnetaan reletulkkaukset?
  - Ketkä sitä käyttävät?
  - Suositteletko asiakkaita tai tulkkeja hyödyntämään reletulkkausta?
- Kokemukset
  - Kuinka kauan olet tehnyt reletulkkausta?
  - Millaisia kokemuksia sinulle on jäänyt?
  - Miten reletulkkauksien tilanne eroaa tavallisesta tulkkauksesta?
  - Koetko reletulkkauksen hyödylliseksi, melko hyödylliseksi, melko hankalaksi vai hankalaksi kun asiakkaana on maahanmuuttaja? Miksi?
- Tilanteet
  - Millaisissa tilanteissa yleensä käytetään reletulkkausta?
  - Millaisissa tilanteissa olet ollut mukana?
  - Kuvailisitko reletulkkauksien tilanteita, joissa olet ollut mukana, jolloin asiakas on ollut maahanmuuttaja? Kuinka ne sujuivat?
- Hyödyllisyys

- Mitä hyötyä koet reletulkkauksesta olevan, kun asiakkaana on maahanmuuttaja?
- Haasteet
  - Mitä haasteita koet reletulkkauksessa olevan, kun asiakkaana on maahanmuuttaja?
- Tarpeellisuus
  - Kuinka koet reletulkkauksen tarpeellisuuden maahanmuuttajakuoroille tulkatessa?
  - Suositteletko reletulkkausta maahanmuuttajakuoroille?
- Tulkkien yhteistyö
  - Kuinka tulkkien yhteistyö reletulkkauksessa yleisesti mielestäsi toimii?
  - Millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä olet huomannut reletulkkiparin ja tulkkiparin välillä?
  - Millaisista asioista sovitte reletulkkiparin kanssa ennen tulkkauksilannetta?
- Ennakkoon valmistautuminen
  - Eroaako se tavalliseen tulkkaukseen verrattuna?
  - Mitä asioita on otettava huomioon ennakkoon valmistautumisessa?

MAAHANMUUTTAJAT:

- Määrä
  - Kuinka usein keskimäärin työssäsi asiakkaana on maahanmuuttaja?
- Tilanteet
  - Kuvailisitko tyypillisimpiä tilanteita, kun asiakkaana on maahanmuuttaja?
  - Kuinka tilanteet yleensä sujuvat?
- Kulttuurit
  - Huomaako kulttuurien välisiä eroja tulkkauksilanteessa?
- Käytettävät kielet

- Mitä kieliä käytetään?
- Joudutaanko kieltä muokkaamaan asiakkaasta riippuen?
- Onko sinulla kokemuksia tilanteista, joissa kieli olisi aiheuttanut tilanteeseen haasteita? Jos kyllä, niin millaisia?

- Haasteet

- Millaisia haasteita tulkkauksituanteissa voi esiintyä, mikäli asiakkaana on maahanmuuttaja? Kuinka nämä haasteet voitaisiin ehkäistä?

- Osallistujat

- Onko tilanteissa joskus mukana myös muita henkilöitä? Jos kyllä, niin onko se vaikuttanut tilanteeseen?

- Tulkin rooli

- Onko tulkin roolilla eroa jos asiakkaana on suomalainen kuuro tai maahanmuuttajakuuro?
- Oletko joutunut mukautumaan tulkin roolissasi, mikäli asiakkaana on maahanmuuttajakuuro?

- Ennakkoon valmistautuminen

- Mitä ennakkotietoja saat asiakkaasta?
- Mitä tulee ottaa huomioon ennakkoon valmistautumisessa?
- Eroaako se suomalaisten ja maahanmuuttajakurojen välillä jotenkin?

KANSAINVÄLINEN VIITTOMINEN

- Määrä

- Kuinka paljon arvioisit Suomessa käytettävän kansainvälistä viittomista?
- Kuinka paljon itse käytät kansainvälistä viittomista työssäsi?

- Käyttäjät

- Ketkä käyttävät kansainvälistä viittomista?
- Minkä verran maahanmuuttajakuurot osaavat ja käyttävät kansainvälistä viittomista?

- Tilanteet

- Millaisissa tilanteissa käytetään useimmiten kansainvälistä viittomista?
- Käytetäänkö sitä maahanmuuttajakuuroille tulkatessa? Jos kyllä, niin millaisissa tilanteissa?
- Käytetäänkö sitä reletulkauksessa? Jos kyllä, niin millaisissa tilanteissa?